Broj:
Sarajevo, __.__. 2019. godine

Na osnovu člana 26. stav 1. tačka 2. i člana 74. stav 1. Statuta Grada Sarajeva ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 34/08 – prečišćeni tekst), Gradsko vijeće Grada Sarajeva, na sjednici od__.__. 2019. godine, donijelo je:

ZAKLJUČAK

1. Gradsko vijeće Grada Sarajeva razmotrilo je Nacrt Odluke o utvrđivanju datuma obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva.

2. Subjekti u javnoj raspravi su: sve općine u sastavu Grada Sarajeva, Univerzitet u Sarajevu, Akademiju nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Udruženje za zaštitu kulturne baštine Isa beg Ishaković i JU „Historijski arhiv Sarajevo", a kojima će se dostaviti Nacrt Odluke o utvrđivanju datuma obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva.

3. Za organizovanje i provođenje javne rasprave određuje se Gradonačelnik, putem nadležne službe i Odbor za društvene djelatnosti Gradskog vijeća Grada Sarajeva.

4. Finansijska sredstva za provođenje javne rasprave nisu potrebna.

5. Nacrt Odluke o utvrđivanju datuma obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva upućuje se u javnu raspravu u trajanju **do 25.11.2019. godine.**

6. Primjedbe, prijedlozi, mišljenja i sugestije iznesene u diskusijama radnih tijela Gradskog vijeća i gradskih vijećnika, na sjednici Graskog vijeća Grada Sarajeva, tretirat će se kao prilog javnoj raspravi.

PREDSJEDAVAJUĆI GRADSKOG VIJEĆA

Igor dr. Gavrić

BOSNA I HERCEGOVINA
Federacija Bosne i Hercegovine
KANTON SARAJEVO
GRAD SARAJEVO
GRADONAČELNIK

Grad Sarajevo
City of Sarajevo

BOSNIA AND HERZEGOVINA
Federation of Bosnia and Herzegovina
CANTON OF SARAJEVO
CITY OF SARAJEVO
MAYOR

ODLUKA
O UTVRĐIVANJU DATUMA OBILJEŽAVANJA DANA OSNIVANJA SARAJEVA
(nacrt)

Predlagač: Gradonačelnik
Obrađivač: Gradska uprava

Sarajevo, septembar 2019. godine

Adresa: Hamdije Kreševljakovića 3, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Tel: +387 33 208 340, +387 33 443 050; **Fax:** +387 33 208 341
e-mail: grad@sarajevo.ba; **web:** www.sarajevo.ba

EYOF 2019
Sarajevo & East Sarajevo

Na osnovu člana 26. stav 1. tačka 2. Statuta Grada Sarajeva („Službene novine Kantona Sarajevo", broj 34/08- prečišćeni tekst), Gradsko vijeće Grada Sarajeva na ___ sjednici održanoj ___.___. 2019. godine, donosi

(nacrt)

ODLUKA
O UTVRĐIVANJU DATUMA OBILJEŽAVANJA DANA OSNIVANJA SARAJEVA

Član 1.
(Predmet Odluke)

Ovom odlukom utvrđuje se 1. februar kao datum obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva i i propisuje način njegovog obilježavanja.

Član 2.
(Cilj)

Cilj donošenja ove odluke je da se, na temelju historijskih pisanih dokumenata i utvrđenih činjenica, ozvanični datum obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva koje od 1. februara 1462. godine, kao najstarijeg mogućeg datuma pisanja Isa-begove vakufname, sa korijenom imena „Saraj" u kontinuitetu egzistira i izrasta u urbanu cjelinu današnjeg grada Sarajeva.

Član 3.
(Način obilježavanja)

(1) Dan osnivanja Sarajeva obilježava se organiziranje prigodnih naučnih, kulturnih i drugih manifestacija i javnih događaja koji imaju za cilj da se na dostojanstven način obilježi višestoljetno postojanje Sarajeva.
(2) Program obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva donosi gradonačelnik Grada Sarajeva i predlaže Gradskom vijeću Grada Sarajeva Odluku o davanju saglasnosti na Program obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva koju Gradsko vijeće usvaja najkasnije do predlaganja Budžeta Grada Sarajeva za godinu u kojoj se realizuje Program obilježavanja.
(3) Izuzetno od stava 3. ovog člana, Program obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva za 2020. godinu gradonačelnik će predložiti najkasnije na decembarskoj sjednici Gradskog vijeća Grada Sarajeva tekuće godine.

Član 4.
(Završna odredba)

U roku od mjesec dana od dana stupanja na snagu ove Odluke pristupi će se usaglašavanju propisa Grada Sarajeva koji reguliraju obilježavanje datuma, događaja i ličnosti od značaja Grad Sarajevo, kao i Kalendara obilježavanja datuma i događaja značajnih za Grad Sarajevo, a za potrebe uvrštavanja Dana osnivanja Sarajeva kao datuma od značaja za Grad Sarajevo.

Član 5.
(Stupanje na snagu)

Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenim novinama Kantona Sarajevo".

PREDSJEDAVAJUĆI GRADSKOG VIJEĆA

Igor dr. Gavrić

Broj:

Sarajevo,

OBRAZLOŽENJE

PRAVNI OSNOV

Pravni osnov za donošenje ove odluke sadržan je u članu 26. stav 1. tačka 2. Statuta Grada Sarajeva kojim je propisano da Gradsko vijeće **donosi odluke**, druge propise i opće akte i daje njihovo tumačenje.

RAZLOZI ZA DONOŠENJE

Sarajevo je grad koji ima višestoljetnu historiju svog postojanja što ga ujedno čini starijim od većine današnjih gradova i savremenih država. Ova značajna okolnost je opredijelila aktuelnu administraciju Grada Sarajeva da na temelju dostupnih historijskih dokumenata i uz stručnu pomoć eminentih osoba iz akademskog života, prevashodno profesora historijskih nauka, kao i uz saradnju sa zvaničnim ustanovama koje se bave čuvanjem i analizom historijske građe, pristupi utvrđivanju zvaničnog datuma za koji se može sa naučnom sigurnošću vezati početak razvoja Sarajeva sa današnjim imenom, a iz kojeg je izrasla i današnja urbana cjelina grada.

Prvi koraci u tom pravcu učinjeni su formiranjem Izvršnog odbora za organizaciju manifestacije obilježavanja Dana Isa-bega Ishakovića koju je podržao Grad obzirom da je općepoznato da se osnivanje Sarajeva iz korijena riječi „Saraj" i njegova urbanizacija u današnje konture grada nedvojbeno vezuje za ime velikog vojskovođe, političara, sandžakbega Bosanskog sandžaka i vakifa Isa-bega Ishakovića i njegovu Vakufnamu iz 1462 godine. Značaj Isa-bega Ishakovića i njegove Vakufname ogleda se također i u tome što je trasirao put ostalim dobrotvorima, prije svega Gazi Husrev-begu, koji je u velikoj mjeri doprinio razvoju Sarajeva u kasnijem periodu. Obzirom da Isa-begova vakufnama datira iz 1462 godine, ova godina se uzima za godinu osnivanja Sarajeva. Vakufnama Isa-beg Ishakovića je ujedno najstariji izvor za proučavanje Sarajeva i najstarija vakufnama na tlu BiH. Izvršni odbor je imenovan Rješenjem gradonačelnika, a činili su ga uposlenici Grada i jedan ugledni historičar, u svojstvu vanjskog saradnika.

Aktivnosti na pripremi i organizaciji navedene manifestacije, kao i sama manifestacija koja se održavala u sarajevskoj Vijećnici u martu 2018. i 2019. godine okupila je veliki broj stručnjaka i naučnika koji su, između ostalog, jednoglasno zaključili kako je „*Vakufnamom Isa-bega Ishakovića o osnivanju njegovih zadužbina iz 1462. godine zapravo počelo urbano formiranje gradskog tkiva Sarajeva*", te da je potrebno pristupiti „institucionalizaciji" njenog datuma i historijske uloge osnivača Sarajeva Isa-Beg Ishakovića". Kao jedan od prepoznatih modaliteta ka tom cilju je bilo i pristupanje izradi naučnog elaborata sa ciljem da analizira ovaj utemeljiteljski akt Sarajeva nastao u „mjesecu džumadelulu 866" godine po hidžretskom, što odgovara 01.02.-02.03.1462. godine po gregorijanskom kalendaru i tako odredi tačan datum u ovom vremenskom razdoblju za koji se može vezivati osnivanja Sarajeva.

Elaborat koji potpisuju profesori: Prof. dr. Aladin Husić, Prof.dr. Behija Zlatar i Prof. dr. Enes Pelidija dostavljen je Gradu Sarajevo dana 19.03.2019. godine. Elaboratom se na detaljan način, uz naučnu argumentaciju i pozivanje na značajne izvore i literaturu obrazlaže, između ostalog, značaj obilježavanja historijskih datuma za jedan grad i državu pa tako i datum osnivanja Sarajeva, geneza imena Sarajevo i njegovo urbano stasavanje koje se nedvojbeno vezuje za Vakufnamu Isa-bega Ishakovića, kao utemeljujući akt. U Elaboratu se nadalje navodi kako se analizom Vakufname kao zavještajnog dokumenta vrlo jasno potvrđuje da je predmet zavještavanja čitava jedna graditeljska cjelina/kompleks sa sadržajima, a ne puki graditeljski zahvat. Tako su graditeljsku cjelinu činile jedno konačište (dom) od tri kuće i sa pripadajućim ograđenim dvorištem, jedna staja (kao stambeni segmenti), most na rijeci Miljacki sa pojasom 15 aršina (10.2m), vodovod za kupatilo i ostale objekt (kao infrastrukturni segmenti), javno kupatilo- hamam (kao

higijenski segmenti), han, dućani (kao privredni segmenti), a koji su izgrađeni prije samog čina uvakufljavanja, odnosno prije 1462 godine. Podizanje džamije, kako se dalje navodi, kao jedan od preduvjeta za proglašenje naselja gradom ispunjen je još ranije, najvjerovatnije 1457. godine i džamija nije bila predmet vakufljenja, ali se iz dostupnih izvora vidi i da je spomenuta džamija (mesdžid) podignut od strane Isa-beg Ishakovića. Isto tako, navodi se da je nakon izgradnje i pravnog čina uvakufljenja broj stanovnika „novoosnovanog grada" porastao sa 75 domaćinstava 1468. godine na 201 domaćinstvo 1489. godine, te se tako nametnulo kao najznačajnije naselje i središte pokrajine Bosne. U zaključnim razmatranjima Elaborata podcrtano je da je navedena graditeljska cjelina podignuta prije zvaničnog uvakufljenja, tj. prije 1462. godine i to na posebno biranom mjestu da se osnuje grad i da je građena planski, a nikako na spontan način, te da se legalizacija i pravna verifikacija tog čina građenja (uvakufljenje) dogodila u u „mjesecu džumadelulu 866" godine po hidžretskom, što odgovara 01.02.-02.03.1462. godine po gregorijanskom kalendaru. Kako je spomenuti čin uvakufljavanja kao složen pravni proces definiran u mjesečnom okviru, sve radnje su, kako nadalje navode autori, morale biti završene prije 01.02.1462. godine, uključujući i sastavljanje samog pravnog akta (vakufname) koja je posljednji čin u nizu, te je prijedlog autora Elaborata da se kao datum osnivanja grada Sarajeva prihvati 01.02.1462. godine, i da se 01. februar obilježava kao Dan osnivanja Sarajeva i tako uvrsti u zvanični kalendar Grada „kao Dan osnivanja Sarajeva".

Dopisom Gradske uprave broj: 07-49-1032/19 od 05.02.2019. godine zatraženo je i od JU „Historijski arhiv Sarajevo" da iznese stav u pogledu prikladnog datuma kojim bi se obilježavao Dan osnivanja Sarajeva, a cijeneći okolnost da Historijski arhiv Sarajevo posjeduje prepis Isa-begove vakufname. Dopisom broj: 02-289-2/19 od 08.02.2019. godine JU „Historijski arhiv Sarajevo" dostavila je svoj odgovor , a koji podržava prijedlog autora Elaborata da se 1. februar odredi kao Dan osnivanja Sarajeva uz gotovo identično obrazloženje u kojem stoji *„Iz teksta Vakufname se može zaključiti da su navedeni objekti bili izgrađeni prije samog čina uvakufljavanja, tj. predaje na korištenje u svrhe općeg dobra, dakle prije 1. februara 1462. godine-najstarijeg mogućeg datuma pisanja Isa-begove vakufname"*.

Elaborat i zvanični dopis JU „Historijski arhiv Sarajevo" su prilog ove odluke.

OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH RJEŠENJA

Članom 1. Nacrta Odluke definira se predmet Odluke, odnosno utvrđuje 1. februar kao datum obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva i i propisuje način njegovog obilježavanja.
U **članu 2.** Nacrta Odluke naznačen je cilj njenog usvajanja, a koji se sastoji u tome da se na temelju historijskih pisanih dokumenata i utvrđenih činjenica, ozvanični datum obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva koje od 1. februara 1462. godine, kao najstarijeg mogućeg datuma pisanja Isa-begove vakufname, sa korijenom imena „Saraj" egzistira i izrasta u urbanu cjelinu današnjeg grada Sarajeva. U ovom članu ujedno je u normativnom smislu dato i objašnjenje određivanja 1. februara kao datuma obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva obzirom da je struka utvrdila da je 1. februar 1462. godine najstariji mogući datum pisanja Isa-begove vakufname, a kako je to dalje detaljno elaborirano u dijelu obrazloženja ove odluke koji obrađuje razloge za donošenje kao i u Elaboratu i zvaničnom dopisu JU „Historijski arhiv Sarajevo" koji su u prilogu Odluke.
U **članu 3.** Nacrta Odluke definiran je način obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva pa je tako u stavu 1. regulirano da se Dan osnivanja Sarajeva obilježava organiziranje prigodnih naučnih, kulturnih i drugih manifestacija i javnih događaja koji imaju za cilj da se na dostojanstven način obilježi višestoljetno postojanje Sarajeva. Nadalje, u citiranom članu 3. (stav 2) je regulirano da Program obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva donosi gradonačelnik Grada Sarajeva i predlaže Gradskom vijeću Grada Sarajeva Odluku o davanju saglasnosti na Program obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva koju Gradsko vijeće usvaja najkasnije do predlaganja Budžeta Grada Sarajeva za godinu u kojoj se realizuje Program obilježavanja. Ova odredba je od

izuzetnog značaja kako bi se za potrebe obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva prema kreiranom Programu mogla istovremeno planirati i obezbijediti sredstva u Budžetu Grada Sarajeva. Stav 3. predviđa izuzetak u predlaganju Odluke Gradskog vijeća Grada Sarajeva o davanju saglasnosti na Program obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva za 2020. godinu obzirom da u ovoj tekućoj godini (2019) objektivno neće biti moguće istovremeno na Gradskom vijeću predložiti i Program obilježavanja Dana osnivanja Sarajeva za 2020. godinu i Budžet Grada za 2020. godinu jer će radi trajanja javne rasprave usvajanje Odluke biti moguće najranije u novembru 2019. godine. Član 4. stavlja u obavezu usaglašavanje propisa Grada Sarajeva koji reguliraju obilježavanje datuma, događaja i ličnosti od značaja Grad Sarajevo, kao i Kalendara obilježavanja datuma i događaja značajnih za Grad Sarajevo u roku od mjesec dana od strupanja Odluke na snagu sa ciljem uvrštavanja Dana osnivanja Sarajeva kao datuma od značaja za Grad Sarajevo. Uvrštavanjem Dana osnivanja Sarajeva kao datuma od značaja za Grad Sarajevo u navedeni kalendar odredit će se i nosioci obilježavanja (organizacione jedinice Grada Sarajeva) kao i način obilježavanja. Navedeno je učinjeno u odnosu na svaki datum koji službeno obilježava Grad Sarajevo. **Član 5**. utvrđuje stupanje na snagu Odluke.

FINANSKIJSKA SREDSTVA

Finansijska sredstva za provedbu ove Odluke obezbjedit će se u Budžetu Grada Sarajeva za svaku godinu, a u zavisnosti od utvrđenog Programa aktivnosti za obilježavanje Dana osnivanja Sarajeva.

Dr. Aladin Husić
Dr. Behija Zlatar
Dr. Enes Pelidija

Grad Sarajevo
Pomoćnik gradonačelnika
Elvir Hadžiahmetović
Gradskom vijeću

Predmet: Prijedlog ustanovljenja Dana osnivanja Sarajeva

O značaju obilježavanja historijskih datuma

Svaki grad u Bosni ima svoju „hronološku tablicu" događaja i važnih datuma. Svi važni datumi za sudbinu grada ili za njegovu povijest moraju imati svoje mjesto „pod suncem" i trebaju se obilježavati srazmjerno njihovom značaju. No, za jedan grad nema značajnijeg datuma od momenta „njegovog postanka". A on se računa ili njegov vijek počinje od upisa „u matičnu knjigu" čak i ukoliko je kojim slučajem rođen ranije. Dakle, život ili računanje povijesti jednog grada počinje s njegovim ulaskom u pisane dokumente. To je za svaki grad najznačajniji datum koji u njegovoj povijesnoj hronologiji treba da se afirmira, artikulira i obilježava. On podrazumijava momentum kada se neko mjesto prvi puta spominje u pisanim izvorima sa definiranim statusom, vremenom ili nekim drugim bitnim odrednicama. Jednostavno, datum kojim izvor definira vrijeme nastanka ili nam omogućava da ga preciznije odredimo. To je pitanje povijesnog kontinuiteta i povijesnog identiteta. Bez povijesnog kontinuiteta nema ni identiteta, a bez identiteta nema povijesnog kontinuiteta.

Ne umanjujući značaj datuma novije povijesti, koji također moraju imati svoje mjesto u hronološkom kalendaru obilježavanja značajnih datuma, mnogi razlozi nameću potrebu da se dužna pažnja posveti i datumima iz ranije prošlosti. Prije svega prvim pisanim tragovima u povijesti, posebno ako imamo sadržajne i začajne dokumente koji afirmiraju grad u nekom povijesnom kontekstu. Postanak ili osnivanje ili prvi spomeni imena u pisanim izvorima, u tom kontekstu mora imati centralno mjesto u povijesti i obilježavanju važnijih datuma grada. Mnogi su otišli u još veću apstrakciju, u totalnu besmislenost u kojoj se kao dan grada uzima nešto što uopće nema nikakve veze niti sa samim gradom niti sa njegovom poviješću.

Većina gradova u Bosni i Hercegovini su obilježavali i obilježavaju isključivo datume iz novije povijesti. Takvom praksom povijest gradova je skraćena, oduzet im kontinuitet postojanja ali i povijesni identitet kao važna odrednica. Time su napravljeni odmaci od evropske prakse i evropskih vrijednosti, koje uvažavaju i vode računa upravo o dužini historije jednog grada ili jedne kulturne ili obrazovne institucije. Opredjeljujući se za princip da sve počinje od novije historije, dobili smo da vrlo mali broj gradova u Bosni i Hercegovini u svome hronološkom kalendaru imaju markiran neki od starijih datuma, bilo da je prvi spomen u pisanim izvorima, bilo da je neki dokument koji afirmira neke od kulturnih ili civilizacijskih vrijednosti toga mjesta. Koliko je poznato među njima su Visoko, koje kao vrlo značajno mjesto u srednjovjekovnoj Bosni i sjedište nekih od državnih institucija srednjovjekovne Bosne u svome „kalendaru" obilježava 29. avgust, dan kada je izdata *Povelja Kulina bana*, kao dan opštine. Opština Tešanj obilježava 10. decembar kao „Dan grada" jer je na taj dan datirana vakufnama Gazi Ferhad-bega (1559. godine) koja je ozvaničila i opečatila ubani razvitak Tešnja i ovaj grad uvela u red gradova – *kasaba*, prema onovremenim standardima. Možda ima još neki no sigurno da ih je vrlo malo.

Sarajevo paradigma nove prakse u gradogradnji

Pravna verifikacija osnivanja Sarajeva kao gradskog naselja je mjesec februar (01. 02.-02.03.) 1462. godine.[1] Utemeljenje naselja gradskog tipa - Sarajeva predstavlja historijski međaš, historijsku i civilizacijsku razdjelnicu. Način i čin su vrlo jasno i precizno objašnjeni i definirani. U tom smislu Sarajevo je najtipičniji primjer osnivanja i razvitka novoga tipa grada u Bosni. To je prvi grad na našem prostoru koji je utemeljen na novi način, na novim principima i po potpuno novim urbanim standardima, specifičnom vrstom objekata, njihove namjene i načina funkcioniranja. Druga važna činjenica u ovom kontekstu jeste definiranje prostora koji obuhvata novoformirana zona naselja. Iz jedne kasnije zabilješke jasno je da je riječ o planskoj gradnji i pažljivom izboru lokacije od strane osnivača, za budući grad, „*...zbog toga što ju je smatrao prikladnom da na njoj izgradi šeher...*".[2] To, dakle, daje odgovor zašto su objekti podignuti baš na tom mjestu. Utemeljenje Sarajeva predstavljalo je

[1] Hazim Šabanović, „Dvije najstarije vakufname u Bosni", u: *Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom sv. II*, 1951, str. 5-38; Hazim Šabanović, „Vakufnama Isa-bega, sina pokojnog Ishak-bega", u: *Vakufname iz Bosne i Hercegovine (XV i XVI vijek)*, (ur: Lejla Gazić) Sarajevo 1985, str. 9-26.

[2] BOA, TD, 24. Hazim Šabanović, „Postanak i razvoj Sarajeva", Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, *RADOVI*, knjiga XIII, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka, knjiga 5, Sarajevo, 1960, str. 84-86.

obrazac daljeg osnivanja mnogih gradova u Bosni, po načinu i po tipu. U osmanskoj državi su postojali standardi koje je trebalo ispuniti da bi neko naselje moglo da pretendira da se nazove gradom. Na prvom mjestu to su: postojanje džamije, trga i određenih granica. „U takvim mjestima obično je postojao izvjestan broj dućana (*čaršija*), zatim han ili karavansaraj i eventualno druge ustanove koje su tom naselju davale obilježje muslimanskog gradskog naselja."[3] Postojanje džamije uvjetovano je postojanjem muslimanskog džemata, obavljanjem dnevnih, sedmičnih (*džuma*) i godišnjih molitvi (*bajrami*) a postojanje trga podrazumijeva utvrđivanje i definiranje pazarnog dana, bilo da se trg osniva iznova ili razvija na već ustanovljenoj tradiciji trgovine na lokalitetu osnivanja grada.[4] Sarajevo je ispunilo sve navedene uvjete i na tom primjeru postavljeni su standardi gradogradnje u Bosni.

Ključni momenat za osnivanje grada predstavljalo je podizanje „saraja - dvora", o kojem ne znamo ništa više od onoga što nam daje kasniji naziv u različitim kontekstima. Refleksije su višestruke, kako na lokalnu geografiju tako i na topografiju. To će u bitnome odrediti dalju sudbinu i dalje tokove razvitka budućeg grada. Ostala su otvorena mnoga pitanja u vezi sa spomenutim „sarajom", gdje se nalazio i kada je podignut. Može se pretpostavljati u blizini prvobitnog teritorija grada, te da je podignut između 1448. i 1455. godine, kada je definitivno učvršćena osmanska vlast i izvršen prvi popis naselja na tom području. Da je saraj podignut do 1455. godine potvrđuje naziv „Saraj ovasi" koji se već tada spominje.[5] Za potvrdu naprijed istaknutog želimo želimo pojasniti način, akt osnivanja i početne refleksije tog čina.

Utemeljiteljski akt naselja gradskog tipa

Malo je gradova koji imaju ovako decidirano pojašnjen način i okolnosti nastanka. Ovdje ćemo navesti tek neke kasnije osnovane kao što su: *Rudo, Novo Jajce/Varcar Vakuf, Nova Kasaba, Gornji Vakuf i Donji Vakuf.*

---

[3] Adem Handžić, „Značaj muafijeta u razvitku gradskih naselja u Bosni u XVI vijeku" u: *Studije o Bosni historijski prilozi iz osmansko-turskog perioda*, Research Centre For Islamic History, Art and Culture, Istanbul, 1994, str. 154.

[4] Adem Handžić, „O formiranju nekih gradskih naselja u Bosni u XVI stoljeću" u: *Studije o Bosnihistorijski prilozi iz osmansko-turskog perioda*, Research Centre For Islamic History, Art and Culture, Istanbul 1994, str. 112.

[5] Hazim Šabanović, *Krajiste Isa-bega Ishakovica Zbirni katastarski popis iz 1455*, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo 1964, str. 3.

Sarajevo kao u ostalom i neki drugi gradovi u Bosni dobili su svoj utemeljiteljski akt koji nosi nadnevak „*mjeseca džumadelula 866*" po hidžretskom, što odgovara *01. 02 -02. 03. 1462.* godini po gregorijanskom kalendaru. Taj akt glasi:[6]

...A zatim je (izjavio da je) u *selu Brodac* u području Sarajeva (*saraj ovasi*)[7] sagradio jedno konačište (dom) u stilu tekije (zavije), koja se sastoji od tri kuće jedne staje (*istabl*), jednog ograđenog dvorišta (*harem*) i ostalog što je potrebno, i za svoga života uvakufio je i zavještao s tim da služi kao tekija (*zavije*) i konačište siromašnim muslimanima koji su učenici, sejjidi, ratnici i putnici-namjernici.

(U njoj) će se kuhati meso, pirinač i hljeb koliko bude dovoljno a (trošiće se) i masnoće koliko bude potrebno. Oni (gosti) imaju pravo na jelo (čorbu) tri dana i ne mogu tu stanovati više od tri dana. Na čorbu imaju pravo i službenici spomenute tekije (*zavije*), a višak hrane koji preostane i pretekne kad se podmire oni (gosti i službenici) davaće se nejakoj siročadi koja stanuje u toj varoši (*kasaba*).[8] (Dobrotvor) je takođe podigao most na rijeci Miljacki i (odredio) da za njegovo održavanje služi petnaest aršina (zemljišta) s oba kraja mosta s gornje i donje strane njegove i zavještao ga (most) onima koji će preko njega prelaziti, kao pravovaljan i na šerijatu zasnovan vakuf i kao valjanu zadužbinu koja će dovijeka trajati i kojom se stiče zadovoljstvo Svevišnjeg. Allaha i odabranije mjesto .....

Za održavanje svojih zadužbina uvakufio je od svojih pravih mulkovnih posjeda sljedeće: Sve mlinove koji se nalaze pod jednim krovom i jednu mezruiza navedenih mlinova koja se nalazi u spomenutom selu; banjui vodu za njene potrebe i ostatak vode od banje (tj.) one tekuće vode koja je dovedena; i hani dućane, koji su sagrađeni u njemu (selu). Njihove (tih dućana) granice su: s jugoistočne strane tekuća voda, sa zapada javni put, sve dokle se protežu dućani, sa sjevera je (granica dućana) javni put do iza toga hana, a s istoka do mulk-imanja njegova sina Muhammeda es-Sagira zajedno s onim što mu je on (Isa-beg) poklonio kao i onim što dopire do čaršije[9] i (što graniči) s njom (čaršijom) i što je iznad nje (čaršije).

---

[6]Hazim Šabanović, „Dvije najstarije vakufname u Bosni", u: *Prilozi za orijentalnu filologiju u istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom*, sv. II, Sarajevo 1951, str. 5-38; Hazim Šabanović, „Vakufnama Isa-bega, sina pokojnog Ishak-bega", u: Vakufname iz Bosne i Hercegovine (XV i XVI vijek), (ur: Lejla Gazić) Sarajevo 1985, str. 9-26.

[7]Orginalna riječ (سرای اواسی) „Sarājevog polja" što bi bilo možda prikladnije u ovom kontekstu jer Sarajevo se tek osniva. A Saray ovasi nije Sarajevo, nego „polje sarāja".

[8]Ovdje je u prijevodu upotrijebljena riječ „varoš" iako je u izvoru „kasaba" (فى هذه القصبة) što mijenja percepciju. Prevodilac se vjerovatno opredijelio da kao prvi termin „varoš" zbog još uvijek nerazvijenog mjesta. Ali budući da će se grad razvijati onda je primjerenije to tretirati kao „kasabu" što je viši stepen razvitka.

[9]Suk (السوق) ar. „trg" tržište, trgovište, pazar, čaršija". Ovdje je primjerenija riječ „trg" što potvrđuju i kasniji izvori u kojem se najčešće koristi termin „pazar". U Svim slučajevima prevednim kao „čaršija" je suk (السوق) u značenju „trga".

Dakle, i pored toga što je negdje u blizini postojalo naselje o čijem postanku ne znamo ništa preciznije, zapravo tek toliko koliko nam sugerira tekst i opis vakufname, ovdje su precizirani neki drugi, mnogo bitniji momenti. Novo naselje nastaje na potpuno novoj lokaciji, na dijelu zemljišta koje je pripadalo selu Brodac, a ne na nekom ranijem naselju seoskog ili varoškog tipa. Vrlo jasno se potvrđuje buduće gradsko naselje, čiji prostor je definiran kao jedna graditeljska cjelina sa potpuno novim sadržajima. To nije jedan građevinski zahvat već kompleks različitih objekata u koje ulaze sljedeći sadržaji:

-jedno konačište (dom) sastoji od tri kuće sa pripadajućim ograđenim dvorištem

- jedne staje (istabl),

- most na rijeci Miljacki sa pojasom od po 15 aršina što značipojas od 10.2 metra

- javno kupatilo (*hamam)*

-vodovod za kupatil (hamam)

-han

-dućani u selu

-vodovod za ostale objekte

Budući da je podizanje džamije kao jedan od preduvjeta za proglašenje naselja gradom ispunjen još ranije, najvjerovatnije 1457. godine, i kako nije predmet vakufljenja to se džamija ovdje ne spominje. Ali iz kasnijih izvora se vidi da je spomenuta džamija (*mesdžid*) podignut od strane Isa-bega Ishakovića.[10]

Urbane i civilizacijske refleksije nove graditeljske prakse

Iz Isa-begove vakufname vidimo da se ovdje prepliću različiti segmenti: stambeni (tri kuće), privredni (*dućani, han*), infrastrukturni (*most i vodovod*) i higijenski (*hamam*). To već predstavlja vrlo solidnu planski uređenu urbanu cjelinu. Ovo je bio vrlo dobar poticaj da se mjesto učini privlačnim za nova doseljavanja i mogućnosti privređivanja. To se jasno vidi i po dinamici razvoja mjesta. Ako to posmatramo sa toga aspekta u dvije decenije koliko je pouzdanije moguće pratiti to pitanje (1468-1489). stanovništvo novoosnovanog grada se utrostručilo. U samo dvije decenije došlo je do stepena najrazvijenijih srednjovjekovnih gradova u Bosni (koji su imali između 200-300 domova). A takvih je poznato svega pet (Fojnica, Kreševo, Visoko, Foča i Čajniče).[11] Dakle, novoosnovani grad „porastao" je sa 75

[10] BOA; MAD, 625, Behija Zlatar, *Zlatno doba Sarajeva (XVI stoljeće)*, Svjetlost Sarajevo 1996, str. 29.

[11] *Sumarni popis sandžaka Bosna iz 1468/69. godine*, dešifrirao i sa osmansko-turskog jezika preveo, naučno obradio i za štampu priredio Ahmed S. Aličić, Islamski kulturni centar Mostar, 2008.

domaćinstava 1468. na 201 domaćinstvo 1489. godine.[12] Brzo se nametnuo kao najznačajnije naselje i središte pokrajine Bosna.

Nema sumnje da su *tekija (zavija), han, vodovod, hamam* najranije podignuti objekti te vrste i te namjene ne samo u Sarajevu, nego u Bosni uopće. I upravo zbog te činjenice ovaj čin ima svoju neprocjenjivu težinu u pogledu inauguracije i uvođenja jedne potpuno nove prakse u graditeljsku i životnu tradiciju naših krajeva.

Naprijed navedeni sadržaji su izraz jednog ustanovljenog civilizacijskog dostignuća do tada nepoznatog na prostorima Bosne, bez obzira kako se zvao lokalitet gdje nova urbana cjelina nastajala, bilo da je na temeljima ranijeg ili kao novofrormirano naselje. Ono što je ovdje evidentno jeste da je ta potpuno nova urbana graditeljska cjelina nastajala u granicama (*ataru*) sela Brodac, u blizini nekadašnjeg naselja varoškog tipa ili srednjovjekovnog trgovišta, koje se vrlo jasno spominje. Međutim, lokalitet starog trgovišta ili varoši nije tako preciziran niti omeđen, kao što je to u slučaju objekata koje je podigao Isa-beg Ishaković.Taj novi kompleks čine jedan skladan, urbano zaokružen, ekonomski samoodrživo koncipiran graditeljski ansanbl. Osim toga treba istaći još jednu činjenicu. Ovo je najstariji, najdetaljniji i najsadržaniji pravni akt koji opisuje jedan takav čin. Nije poznat pisani dokument iz ranijeg razdoblja koji na tako precizan način definira i opisuje granice jednog naselja uključujući i njegov unutrašnji sadržaj, detaljno navodeći broj i namjenu. Nastajući grad je utemeljen na potpuno novom lokalitetu koji je pripadao selu Brodac u čijem ataru (granicama sela) u propisanoj pravnoj proceduri adekvatnom kompenzacijom mještanima sela za izuzeto zemljište. To potvrđuje napomena iz kasnijeg izvora koja glasi: „*Teritorija Sarajeva bila je zemlja nevjernika sela po imenu Brodac, pa je umrli Isa-beg tu teritoriju uzeo od spomenutih nevjernika zbog toga što ju je smatrao prikladnom da na njoj izgradi šeher, a nevjernicima je dao u zamjenu zemlju po imenu Vrančić*".[13]

Dobar odabir položaja pogodovao je brzom širenju grada. Deceniju i po nakon utemeljenja gradskog naselja od strane Isa-bega Ishakovića, drugi vakif Ajas-beg nastavio je širiti grad i obogaćivati sadržaj ovoga gradskog naselja (1477). On je podigao džamiju (mesdžid) kupatilo, dućane pored kuće, dućane u mahali Ajas-bega, dućane u „kasabi", školu „u blizini džamije". Već u ovom izvoru grad se definira kao „kasaba Saraj", što znači da je naselje već oblikovano kao gradsko u punom smislu riječi.[14]

---

[12] TD, 24.

[13] BOA, TD, 24, Hazim Šabanović, Postanak i razvoj Sarajeva, Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, RADOVI, knjiga XIII, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka, knjiga 5, Sarajevo, 1960. godine, str. 85-86.

[14] Hazim Šabanović, „Vakufnama Isa-bega, sina pokojnog Ishak-bega", u: *Vakufname iz Bosne i Hercegovine (XV i XVI vijek)*, (ur: Lejla Gazić) Sarajevo 1985, str. 9-26.

Geneza imena i stasanje grada

Slijedom izvora iz druge polovine 15. stoljeća pokušat ćemo rasvijetliti pitanje naziva novoosnovanog mjesta onako kako ga izvori imenuju tokom.

Hazim Šabanović je već davno potvrdio da naziv Vrhbosna koji se često dovodi s tim u vezu nije naziv grada ili naseljenog mjesta nego da se on uvijek odnosi na širi geografski prostor, ima „regionalno" značenje a ne uže toponimsko.[15] Uostalom da je postojalo naselje pod tim imenom sasvim sigurno bi se pojavilo u nekom od osmanskih izvora iz druge polovine 15. vijeka. Do istog zaključka, došli su i drugi autori koji su se ovim pitanjem bavili iz medijavelističke perspektive. „Mali i beznačajni trg iz vremena bosanske države, očigledno nije imao udjela u postanku i razvoju budućeg Sarajeva."[16] O tom trgu između ostalog kaže se: „Tornik, najveći trg u župi Vrhbosni, u osnovi je ipak jedan mali lokalni trg koji se nije afirmirisao izvan svog regionalnog okvira".[17]

Najraniji izvor koji spominje najbliže naselje koje je moglo prethoditi imenu grada „Saraj" potječe iz 1455. godine, vremena kada je Isa-beg bio bosanski krajišnik, zapovjednik i vojni upravitelj najisturenijih dijelova pod kontrolom Osmanskog carstva. Nedaleko od utvrđenog Hodidjeda, na prostoru kasnijeg Sarajeva, formiran je seoski pazar – trgovište pod imenom „Tornik" (ترسك)→ (ترنيك)[18] koji se spominje *9 - 18. maja 1455.* godine.[19] Naziv tog trga, u nešto drugačijim ortografskim varijantama javlja se i kasnije. On sugerira, a i kasniji izvori potvrđuju, da se trgovalo i da je pazarni dan okolnih naselja bio „utorak". Naselje je definirano kao selo sa 59 domova, uz napomenu koja jasno potvrđuje da je riječ o „trgu".

Mnogo važnije od toga jeste da se u izvoru izričito kaže da je riječ o selu koje ima svoje pazarište. „Selo Tornik je trg" ili „pazarno mjesto". To je jedina odrednica koja ukazuje na ime i status tpog naselja. Paralelno s tim u upotrebi je i šira geografska odrednica koja označava cijelo kotlinsko područje Miljacke i izvorišni tok rijeke Bosne pod imenom Vilajet „*Saray ovasi*" (سرای ا وه سی) – Saraj polje ili Sarājevo polje po dvorcu koji je Isa-beg

---

[15]Hazim Šabanović, „Postanak i razvoj Sarajeva", Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, *RADOVI*, knjiga XIII, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka, knjiga 5, Sarajevo 1960, str. 72-80.

[16]Desanka Kovačević-Kojić, „O srednjovjekovnom trgu na mjestu današnjeg Sarajeva", u: *Gradski život u Srbiji i Bosni (XIV-XV vijek)* Istorijski institut Beograd 2007, str. 55.

[17]Desanka Kovačević-Kojić, „O srednjovjekovnom trgu na mjestu današnjeg Sarajeva", u: *Gradski život u Srbiji i Bosni (XIV-XV vijek)* Istorijski institut Beograd 2007, str. 49.

[18] BOA, MAD, 544. Za rekonstrukciju ortografije koristili smo faksimile u: *Krajiste Isa-bega Ishakovica Zbirni katastarski popis iz 1455*. Naime, prvobitno ime je, u nedostatku dijakritičkih tačaka dešifrirano kao „Turbić".

[19]Hazim Šabanović, *Krajiste Isa-bega Ishakovica Zbirni katastarski popis iz 1455*, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo 1964, str. 14.

podigao negdje u blizini utvrđenog Hodidjeda.[20] Ovo je ujedno i najstarija poznata upotreba ovog naziva koji sadržava pojam „saraj". Dakle, nema sumnje da je „saraj" bio podignut i da se njegovo postojanje već reflektira na lokalnu geografiju.

To govori da pazarno mjesto nije bilo značajnije razvijeno, da je tek u svome začetku, najvjerovatnije da se radilo o premještenom „pazarnom lokalitetu" sa ranijeg mjesta. Da Tornik nije imao neku značajniju ulogu svjedoče dvije vrlo važne stvari. Prvo, naprijed je istaknuto da je riječ o „selu" a tek poslije se navodi da se u navedenom selu nalazi trg, odnosno da je ustanovljen pijačni-pazarni dan. Gdje se radilo o već afirmiranm i razvijenom trgovačkom ili pazarnom mjestu, u tom slučaju se uvijek na prvom mjestu isticao status naselja, dakle, da je ono „pazar", pazarno mjesto, trgovište i sl. Taj trg će urasti i stopiti se sa novonastajućim gradskim naseljem.

Što se tiče vakufname ona spominje geografske pojmove: Saraj ovasi (سراى اواسى), selo Brodac u čijim granicama su podignuti vakufski objekti u području *Saraj ovasi* (سراى اواسى), spominje se „trg – pijaca" odnosno mjesto trga, trgovišta (موضع السوق). Sve to u širem lokalitetu koji se naziva „Saraj ovasi" odnosno Sarājevo polje.[21] Na jednom mjestu spominje i riječ kasaba (فى هذه القصبة) što je zapravo nagovještaj njegovog budućeg statusa. To bi moglo upućivati na već pokrenutu inicijativu upisa „Saraja" u registar gradova, što je uobičajena praksa. Ona je počinjala upravo s lokalnog nivoa podnošenjem zahtjeva za stjecanje statusa grada i nakon toga upisa u registar gradova.

U izvoru 1468. kao oznaka naselja koristi se ime „Torkovište" (tj. Utorkovište) „nefs-i bazar Torkovište" (نفس بازار ترقوشته) u kontekstu oznake trgovišta, trga, pazara, dok se jedanputa spominje i kao „Isa-begov saraj" i najčešće „*Saraj-ovasi*" kao oznaka šireg geografskog prostora u statusu „Vilajeta". Jednom se spominje i Staro Utorkovište (*Eski Torkavište*)[22] (اسكى ترقاوشته) a potom izravno i tekija „*u Saraju*".[23]

(اسكى ترقاوشته اكى پاره تارلا عسى بكو يك سارايده اولان تكسنه اكنلك).

U različitim kontekstima na tri mjesta u izvoru iz (23. VI - 2. VII 1477) spominje se pojam „*kasaba Saraj*" što je prevođeno kao „varoš"[24] iako se u izvoru izričito spominje kao

---

[20] H. Šabanović, *Krajište Isa-bega Ishakovića*, str. 3.

[21] Gazi Husrev-begova sidžil br. 77; Hazim Šabanović, „Vakufnama Isa-bega, sina pokojnog Ishak-bega", u: *Vakufname iz Bosne i Hercegovine (XV i XVI vijek)*, (ur: Lejla Gazić) Sarajevo 1985, str. 9-26.

[22] Ovdje je izvorno napisano kao „Torkavište" što je u suštini Torkovište, odnosno Utorkovište.

[23] AK, MCY, 0,76, *Sumarni popis sandžaka Bosna iz 1468/69. godine*, dešifrirao i sa osmansko-turskog jezika preveo, naučno obradio i za štampu priredio Ahmed S. Aličić, Islamski kulturni centar Mostar, 2008, str. 72.

[24] Hazim Šabanović, „Vakufnama bosanskog sandžak-bega Ajas-bega, sina Abdulhajeva", u: *Vakufname iz Bosne i Hercegovine (XV i XVI vijek)*, (ur: Lejla Gazić) Sarajevo 1985, str. 27-32.

„kasaba". (سرای قصبسنده) (قصبهء سرایده) (سرای قصبسنده).[25] što podrazumijeva i viši pravni status u odnosu na „pazar" ali i ispunjenje preduvjeta funkcionalnog tipa da bi nešto moglo biti kasaba. Ova činjenica opravdava pretpostavku da upotreba riječi kasaba u vakufnami znači već pokrenutu proceduru stjecanja statusa grada, jer je u ovoj vakufnami više puta ponovljeno, što znači i potvđeno, ali u praksi u svim slučajevima nije primjenjivano.

Izvor iz 1485. samo je sumarno dokumentirao Sarajevo u tri cjeline: I) kvart (džemat - skupina) muslimana 43, II) kvart (džemat - skupina) nemuslimana 103, i III) kvart (džemat - skupina) Dubrovčana 8.[26] U svome naslovu izvor ga definira kao: „*sami pazar Torkovište, poznato kao Saraj*", (نفس پازار تورقوشتة المشهور بسرآی) bez dijakritičkih znakova[27] a sa dijakritičkim znakovima (نفس پازار تورقوشة المشهور بسرآی). To je ustvari Utorkovište koje je pisar unio kao „Torkovište" što suštinski ništa ne mijenja. Mnogo je važniji naglasak da se u pisanoj artikulaciji već odomaćio i da je prihvaćen naziv „Saraj", što se ističe da je mjesto poznato kao „Saraj". To znači da se već samo ime afirmiralo, odomaćilo u upotrebi ali da administracija nije potiskivala ni starije ime lokaliteta koji je srastao s nastajućim gradom. S ovim u suštini iščezava srednjovjekovni naziv trga, jer ga je urbani razvitak u potpunosti zasjenio i potopio, odnosno trg je srastao s urbano nadmoćnijom i dominantnijom cjelinom. Svi kasniji pisani izvori za naselje koriste samo naziv „Saraj".

Izvor iz 1489. potvrđuje odomaćenost i prihvaćenost imena „Saraj". Grad definira kao „sami pazar Saraj" sa preciziranom i već oformljenom urbanom cjelinom u kojoj se već prepoznaju: I) kvart (džemat)muslimana sa tri formirane mahale: 1. mahala mevlana hatiba, 2. mahala Mehmed-bega sina Minet-begova (Minnetovića), mahala džamije Ajas-bega, II) kvart nemuslimanai III) kvart Dubrovčana. Važno je istaći da se uz popis grada navodi popisano i selo Brodac, kao „selo Brodac, područno Saraju" (قریهء برودچه تابع سرای).[28] Ovaj izvor također pojašnjava jedan vrlo važan momenat kada je u pitanju osnivanje grada. „*Teritorija Sarajeva bila je zemlja nevjernika sela po imenu Brodac. Umrli Isa-begje tu teritoriju uzeo od spomenutih nevjernika zbog toga što ju je smatrao prikladnom da na njoj izgradi šeher, a nevjernicima je u zamjenu dao zemlju po imenu Vrančić*".[29]

---

[25]Gazi Husrev-begova biblioteka; Sidžil sidžil br. 20, Sidžil sidžil br. 57.

[26] BOA, TD, 18.

[27] To je razlog zbog kojega je akademik Nedim Filipović ovo ime dešifrirao kao „Borkovište". Nedim Filipović, Neki novi podaci iz ranije istorije Sarajeva pod Turcima, Pregled, 7-8, Sarajevo, juli-avgust, 1953, str. 67-76

[28] BOA, TD 24.

[29]Hazim Šabanović, Postanak i razvoj Sarajeva, Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, *RADOVI*, knjiga XIII, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka, knjiga 5, Sarajevo 1960, str. 85-86.

U kasnijem razmatranju i pretresu nekih pravnih pitanja 1528. godine jasno se vidi da se „seoski trg" iz 1455. godine spominje i u izvoru iz 1528. godine. U njemu se za navedeni lokalitet izrijekom kaže da je to bio nekadašnji „*seoski trg (Koy-pazari →کوی بازاری)*".[30]

Iz ovoga je vidljivo još da je prvobitno podignuti „saraj" Isa-bega Ishakovića presudno utjecao na buduće ime grada, ime polja koje se pružalo od saraja nizvodno uz rijeku Miljacku i u izvorišnom području Bosne, ime administrativne jedinice – nahije Saraj. Ime grada nije izvedeno iz složenice „Saraj ovasi" kako se najčešće tumači, nego je obrnuto, polje je dobilo ime po saraju – dvoru, bosanskog krajišnika kasnije sandžak-bega, kao što je i sam grad. Uz riječ „saraj" dodan je prisvojni sufiks ov, -ev, ovo, evo, u kombinaciji s poljem, pri čemu smo dobili prvo složenicu „Sarājevo polje".[31] Daljom genezom naziva riječ „polje" se izgubilo i ostalo samo ime „Sarājevo", a u evolutivnom procesu dugi akcenat na drugom vokalu „ā" je skraćen. Na taj način nastali su mnogi nazivi slavenskog porijekla: Brodarevo, Paklarevo, Trnovo, Kraljevo, Pucarevo, Kardeljevo i slični nazivi. Rani osmanski izvori za naziv samoga naselja koristili su termin „Saraj", (pazar Saraj, kasaba Saraj a kasnije i Saraj Bosna) dok najstarija upotreba slavenske varijante „Sarajevo" koliko se zna u izvorima spomenuta u dokumentu koji potječe iz 5. marta (1505-12).[32] U svakom slučaju, ime „Saraj" vrlo brzo postalo je dominantno, posebno što su sadržaji gradskog života odgovarali novoinauguriranom nazivu.

Zaključna razmatranja - preporuka

Imajući u vidu sve naprijed istaknute historijske okolonosti i podatke iz izvora, jasno je da je kompleks zgrada koji su činili: konačište (dom) od tri kuće sa ograđenim dvorištem (*harem*), staja, most na Miljacki, javno kupatilo, vodovod za kupatilo i naselje, han, dućani u selu, podignut prije početka 1462. godine na posebno biranom mjestu da se osnuje grad. Dakle, na jedan planski, a nikako spontan način. Tih nekoliko objekata činilo je prve objekte i temelje buduće (vele)gradske cjeline na koju su se naslanjali i tako dalje širili novi gradski kvartovi u jednom neprekinutom teritorijalnom i vremenskom kontinuitetu. Legalizacija i pravna verifikacija tog čina dogodila se „*mjeseca džumadelula 866*" po hidžretskom što odgovara *01.02.-02.03.1462.* godine po gregorijanskom kalendaru. Čin legalizacije je rađen u jednoj vrlo složenoj pravnoj proceduri, unutar institucije sudstva. Pored toga što je taj akt

[30]TD, 157, Hazim Šabanović, Postanak i razvoj Sarajeva, Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, *RADOVI*, knjiga XIII, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka, knjiga 5, Sarajevo 1960, str. 86.
[31] Amir Ljubović, „Šta Sarajlije (ne)znaju o zavičaju", *DANI*, br. 1042, Sarajevo 2017, str. 60-62.
[32]Ćiro Truhelka, *Tursko-slovjenski spomenici dubrovačke arhive*, Sarajevo 1911, str. 136.

sastavljao pravnik – *kadija*, što su stvari sa pravnog aspekta morale biti bezprijekorno čiste u pogledu regulisanih pitanja vlasništva, imovinsko pravnih odnosa, akt legalizacije obavljen je pred „porotnim vijećem" koje je činilo 18 lica, među kojima još dva pravnika (*kadije*) i druga ugledna lica.[33]Ta činjenica daje dodatnu pravnu težinu navedenom činu.

Kako je spomenuti čin definiran u mjesečnom okviru, sve radnje su morale biti završene prije 01. 02. 1462, uključujući i sastavljanje samoga pravnog akta (*vakufname*) koja je posljednji čin u tom nizu. Stoga predlažemo da se kao datum (Dan) osnivanja grada Sarajeva prihvati 01. 02. 1462. godine, prvi dan mjeseca u kome je legalizacija izvršena i da se taj datum uvrsti u zvanični kalendar grada kao „Dan osnivanja Sarajeva". Da je taj čin obavljen kasnije vjerovatno bi pisalo „sredinom" ili „u posljednjoj dekadi" mjeseca *džumadelulau*. Gradskom vijeću predlažemo da se u mjesecu februaru koji je utemeljiteljskim aktom označen kao nadnevak vakufname, organizira manifestacija pod nazivom: „Dani grada" koja bi trajala cijeli mjesec i bila ispunjena određenim kulturnim sadržajima u cilju afirmacije jednog tako značajnog datuma u historiji grada Sarajeva.

Sarajevo, 15. 03. 2019.

Komisija za izradu prijedloga:

Dr. Aladin Husić, viši naučni saradnik

Dr. Behija Zlatar, naučni savjetnik

Dr. Enes Pelidija, redovni profesor

---

[33]Porotu pri legalizavoiji na sudu činili su: Mevlana Semsudin, kadija u Višegradu; mevlana Šejh Alijuddin, kadija u Selcu, Alija fakih, vojnik (el-džundi); mevlana, Sulejman, fakih, sin Ivadov, Iskender vojvoda; mevlana Muhjuddin, sin Muhammedov, imam; Hamza, sin Ugurlije, vratar; mevlana Kivamuddin, sin Kasimov, pisar, ćehaja,Oruč, sin Hisar-begov; mevlana Ejjub-hodža; Mahmud, sin Hamzin; Mehmed, sin Jusufov; Hasan, sin Oručev; Husein, sin Oručev, Mahmud subaša Ibrizade (Iglić); Mehmed, sin Hasanov; Sulejman, sin Hamzin; Ibrahim, sin Musaov i drugi prisutni.

IZVORI I LITERATURA

Istanbul

BOA, MAD 544
AK; MCY, 0,76
BOA, TD 18
BOA TD 24
BOA, TD 157
BOA, MAD 625

Sarajevo, *Gazi Husrev-begova,*

Sidžil br. 77.
Sidžil sidžil br. 20,
Sidžil sidžil br. 57.

Hazim Šabanović, „Dvije najstarije vakufname u Bosni", u:*Prilozi za orijentalnu filologiji u istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom*, . sv. II, 1951, str. 5-38.

Hazim Šabanović, „Vakufnama Isa-bega, sina pokojnog Ishak-bega",u: *Vakufname iz Bosne i Hercegovine (XV i XVI vijek),* (ur: Lejla Gazić) Sarajevo 1985, str. 9-26.

Hazim Šabanović, „Vakufnama bosanskog sandžak-bega Ajas-bega, sina Abdulhajev"a, u: *Vakufname iz Bosne i Hercegovine (XV i XVI vijek),* (ur: Lejla Gazić) Sarajevo 1985, str. 27-32.

Hazim Šabanović, *Krajiste Isa-bega Ishakovica Zbirni katastarski popis iz 1455*, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo 1964.

Sumarni popis sandžaka Bosna iz 1468/69. godine, dešifrirao i sa osmansko-turskog jezika preveo, naučno obradio i za štampu priredio Ahmed S. Aličić, Islamski kulturni centar Mostar, 2008.

Behija Zlatar, *Zlatno doba Sarajeva (XVI stoljeće),*, Svjetlost Sarajevo 1996.

Prilozi istoriji Sarajeva, Radovi sa znanstvenog simpozija „Pola milenija Sarajeva" (održanog 19 do 21 marta 1993 godine) ur: Dževad Juzbašić, Institut za Istoriju –Orijentalni institut, Sarajevo 1997.

Vesna Mušeta Aščerić, *Sarajevo i njegova okolina u XV stoljeću, između zapada i istoka*, Kulturno naslijeđe, Sarajevo Publishing, 2005.

Vladislav Skarić, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske okupacije*, Sarajevo 1937.

Hazim Šabanović, Postanak i razvoj Sarajeva, Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, *RADOVI,* knjiga XIII, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka, knjiga 5, Sarajevo 1960, str. 71–115

Hazim Šabanović, Teritorijalno širenje i građevni razvoj Sarajeva u XVI stoljeću, Naučno društvo Bosne i Hercegovine, *RADOVI,* knjiga XXVI, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka, knjiga 9, Sarajevo 1965, str. 29–53.

Desanka Kovačević-Kojić, „O srednjovjekovnom trgu na mjestu današnjeg Sarajeva", u: *Gradski život u Srbiji i Bosni (XIV-XV vijek)* Istorijski institut Beograd 2007, str. 45-55.

Ćiro Truhelka, *Tursko-slovjenski spomenici dubrovačke arhive*, Sarajevo 1911.

Adem Handžić, *STUDIJE O BOSNI* historijski prilozi iz osmansko-turskog perioda, Research Centre For Islamic History, Art and Culture, Istanbul, 1994.

Nedim Filipović, „Neki novi podaci iz ranije istorije Sarajeva pod Turcima", u: *Pregled*, 7-8, Sarajevo, juli-avgust, 1953, str. 67-76.

Amir Ljubović, „Šta Sarajlije (ne)znaju o zavičaju", *DANI*, br. 1042, Sarajevo 2017, str. 60-62.

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
JAVNA USTANOVA
HISTORIJSKI ARHIV SARAJEVO

08-02-2019 07/Sulu

Bosna i Hercegovina
08-02-2019
07 | 05 | 1160

Broj:02-289-2/19
Sarajevo, 8.2.2019. godine

GRAD SARAJEVO
N/r pomoćnik gradonačelnika Elvir Hadžiahmetović

Predmet: Određivanje dana osnivanja Sarajeva

Poštovani,

U skladu sa dopisom br. 07-49-1032/19 od 5. februara 2019. godine potvrđujemo da JU Historijski arhiv Sarajevo posjeduje prepis Isa-begove vakufname iz 1462. godine koja je najstariji pisani dokument o graditeljskoj djelatnosti u Sarajevu. Iz tog prepisa Isa-begove vakufname, vidi se da je taj dokument ovjeren u sudu mjeseca džumadel ula 866. godine po Hidžri, što odgovara periodu između 1. februara, zaključno sa 2. martom 1462. godine. Nažalost, na osnovu teksta Vakufname, osim mjeseca kada je ista napisana, nemoguće je odrediti tačan datum njenog nastanka.

Uvažavajući historijske činjenice da je na širem prostoru Sarajeva postojao kontinuitet ljudskih naseobina od neolita (mlađeg kamenog doba), preko antičkog i srednjovjekovnog perioda historije Bosne i Hercegovine, fomiranje i razvoj grada Sarajeva ipak počinje upravo sredinom 15. stoljeća dolaskom osmanske vlasti na ove prostore. Isa-beg Ishaković ovom vakufnamom, između ostalog, uvakufljava tekiju (zaviju), mlinove na Miljacki, most (koji je stajao u blizini današnjeg Carevog mosta), han sa dućanima, te hamam, koji zajedno predstavljaju nukleus oko kojeg se kasnije formirao grad (šeher) Sarajevo. Iz teksta Vakufname se može zaključiti da su navedeni objekti (tekija, mlinovi, most, han i hamam) bili izgrađeni prije samog čina uvakufljavanja, tj. predaje na korištenje u svrhe općeg dobra, dakle prije 1. februara 1462. godine- najstarijeg mogućeg datuma pisanja Isa-begove vakufname.

S tim u vezi, predlažemo da se za Dan osnivanja Sarajeva, odnosno datum obilježavanja osnivanja Grada, odredi 1. februar kao najstariji mogući datum pisanja Vakufname.

S poštovanjem,

DIREKTOR
Mr.sc. Fuad Ohranović

Ul. Alipašina 19, 71 000 Sarajevo, BiH, tel: centrala +387 33 223 281, 554 460, 554 461, tel/fax: +387 33 209 737;
e-mail: has@arhivsa.ba, www. arhivsa.ba